

POHRANIČNÍ PITAVAL

Kriminální případy
z let 1920-1963

EMIL HRUŠKA

POHRANIČNÍ PITAVAL

Česko-německé pohraničí

POHRANIČNÍ PITAVÁL

Kriminální případy
z let 1920-1963

EMIL HRUŠKA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Emil Hruška, 2020

Photos © Vlastimil Adamovský, archiv autora,
Archiv bezpečnostních složek ČR, Emil Hruška,
Státní oblastní archiv Plzeň, 2020

Drawing © Žaneta Kortusová, 2020

Cover © Lukáš Tuma, 2020

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-7557-973-7 (print)

ISBN 978-80-7557-920-1 (ePub)

ISBN 978-80-7557-921-8 (mobi)

ISBN 978-80-7557-922-5 (pdf)

Obsah

Na Divokém západě (Aš 1920)	7
Se štrúdlm do Aše (Aš 1947)	21
Přepadení u Kosího potoka	32
Případ nepotrestané vraždy	44
Lynč v Paliči	60
Život-neživot v úkrytech.....	74
Zbojníci ze Šumavy.....	77
Případ „nemrcoucha“	102
Význam ohledání místa činu	117
Případ první: střelba u Kvildy	118
Případ druhý: proč Klika útočil?	129
Prameny a literatura	136

NA DIVOKÉM ZÁPADĚ (AŠ 1920)

Vymyslí-li a provedou zločin pitomci, s největší pravděpodobností jim to nevyjde tak, jak si představovali. Zvláště pak, jde-li o zločin, který nemá a nebude mít v zemích českých obdoby...

V prvních letech po Velké válce, která skončila na podzim roku 1918, se v Aši a na Ašsku nežije lehce. Ostatně kde v česko-německém pohraničí se žije snadno? Ale Ašsko, to pomačkané úzké pouzderko lesů, luk, polí, skal a lidí, vsunuté mezi kolosy zvané Bavorsko a Sasko, je na tom právě kvůli své poloze přece jen zvláštně. Hlavně však nejistě. A hodně hladově. V tomto kraji, zatracovaném i milovaném, ani není pro jednoho bezpečno. Ovšem toto konstatování stíhá vzápětí otázka: a kde v pohraničí bezpečno je? A co se skrývá pod onou „ašskou nejistotou“?

Aš, centrum tohoto svérázného miniregionu, výběžku vzpurného, zlobivého, obtíže plodícího a vždy po roce 1918 spíše nechtěného, se za tzv. první Československé republiky dokázala „postarat“ o problémy, které vzbudily nejen celostátní pozornost. V roce 1919 se na mírové konferenci v Paříži rozhodovalo o podobě nové Československé republiky. Přední českoslovenští politikové se už před touto konferencí zabývali myšlenkou, že svým způsobem kuriózní a potenciálně problematický Ašský výběžek dají Německu výměnou za jiné teritorium. Tato informace nemohla nepřilétnout i do Aše. Tón hospodářskému, ale i politickému a společenskému běhu života dávali v Aši po desítky let v první řadě nacionalisticky (protičesky) a velkoněmecky smýšlející podnikatelé, zejména majitelé četných továren

Pohraniční pitaval

a továrniček, sdružení v místním Svazu průmyslníků. Jakkoli jejich srdce tradičně a plamenně bila pro „velké Německo“, tak možnost, že by se nyní stali jeho součástí, je vylekala, rozrušila a deprimovala. Ono je na jedné straně jaksi ušlechtilé třímat žerď praporu rigidního velkého němectví, ale... ale fabrikant přece musí levně vyrábět, dobře prodávat a mít jistotu, že jeho statky nebudou ohrožovány levicovými, revolučně naladěnými živly či krizovými jevy. A jak to vypadá v Německu? Na léta dopředu břímě válečných reparací. Katastrofální hospodářská situace. Revolučně naladěné tisíce bývalých frontových vojáků. Radikální komunistické hnutí cloumající jak Bavorskem, tak Saskem. Naproti tomu nová republika, byť vedená opovrhovaným českým ksindlem, dávající přece jen naději na hospodářskou konjunkturu a vnitřní politickou bezpečnost. Ašští průmyslníci se zamysleli, poradili, usnesli a tři z nich pak odjeli do Prahy. Měli tajný, svrchovaně delikátní a svým způsobem nebezpečný úkol: orodovat u českého Národního výboru, aby jaksi... Ašsko patřilo k Československé republice! Šlo o bezprecedentní, naprosto nevídané narušení německých nacionalistických koncepcí „národního společenství“ (*Volksgemeinschaft*); však také po odtržení pohraničí v roce 1938 bude tato událost i po dvaceti letech nacisty zevrubně vyšetřována! V celém česko-německém pohraničí byly od podzimu 1918 dominantní separatistické tendence, které průmyslníci pro své renomé verbálně sice podporovali, leč ve skutečnosti – jak už jsme uvedli – ve svém vlastním utilitárním zájmu podkopávali. Československá armáda obsadí Ašsko a Aš samotnou 22. prosince 1918. Československá státní moc zde setrvá do podzimu roku 1938.

Případ, o kterém právě píšeme, se udál v roce 1920, kdy Aš byla více než rok součástí Československé republiky. Byla to doba hladu, bídy, nedostatku vlastně všeho pro život potřebného. Byla zima a nebylo uhlí. Výpadky v dodávkách elektřiny byly čím dál častější. Místní deník chlácholil rodiče: „Americká polévka“ bude ve školách opět dětem rozdělována, ale dozná to jedné novoty. Bylo-li to dosud

zcela zdarma, tak od nynějška budou muset děti platit za polévku tři koruny měsíčně. To přece není mnoho, v žádném případě tato částka neuhradí hodnotu polévky, neboť produkty na ni darovali Američané v rámci poválečné pomoci Evropě (proto tedy „americká polévka“). Půjde tudíž pouze o příspěvek na náklady za dopravu surovin, přípravu a výdej polévky. Protože je polévka poskytována v průměru 26 dní v měsíci, zaplatí tak jedno dítě za porci polévky ani ne 12 haléřů – ovšem skutečná hodnota jedné porce převyšuje jednu korunu, neboť obsahuje 1,4 dkg vepřového sádla, 1 dkg mouky, 2 dkg kondenzovaného mléka a 2 dkg rýže nebo fazolí...

Inzeráty nabízely, nebo žádaly:

Oznamuji zdvořile obyvatelstvu Aše a okolí, že vykonávám povolání omývačky mrtvol a dávám se v nastalých případech co nejlépe doporučit. Anna Glätzelová, Kaiserstrasse 64.

Na prodej: několik skoro nových vojenských blůz z důstojnické látky. Výhodné!

Kráva kvůli nedostatku krmiva.

Dvouletá dobře živená koza pro malou vydatnost mléka na porážku.

Břeží koza za výhodnou cenu...

Nebo také: Varování! Varuji tímto každého, kdo v budoucnu dá mé dceři Evě Voitové almužnu, jakož i ty, kdož napíše cedulku, se kterou moje dcera může jít žebrať. Budu pak postupovat soudní cestou. Friedrich Voit.

Včera večer mezi 9 a ¼ 10 byl mně vzat převlečník s cenným obsahem, a to z vozu stojícího před hostincem Laessig. Jest žádáno, aby kabát byl odevzdán v hostinci Laessig, neboť jinak budu nucen domnívat se, že jde o krádež. V takovém případě bych musel učinit oznámení na četnictvu...

Dne 26. února 1920 tisk informuje o rozhodnutí ministerstva financí, že za účelem usnadnění obživy obyvatelstva v pohraničí nebude bráněno tomu, aby potraviny v malém množství bylo možné obstarávat ze sousedních zemí v rámci tzv. malého pohraničního styku.

Pohraniční pitaval

Bez povolení tak mohou obyvatelé pohraničí dovážet/donášet pro vlastní potřebu: 1. čerstvé nebo upravené maso, také vuřty a salám v množství do 2 kg; 2. ryby čerstvé, uzené nebo nasolené do 1 kg; 3. tuky (máslo, sádlo, umělé tuky atd.) do 1 kg; 4. mléko, tvaroh, sýr do 1 kg; 5. vejce, drůbež do 10 ks; 6. med, i umělý, do 1 kg; 7. obilí kteréhokoli druhu do 20 kg; 8. hrách a čočka do 3 kg... atd.

Stalo se právě ve čtvrtek 26. února 1920.

Došlo ke zločinu ojedinělému jak svým druhem, tak způsobem spáchání. Ale také – jeho až neuvěřitelným zpackáním pachatelů. Nikdy předtím ani potom se něco takového v českých zemích nepříhodovalo. Případ byl pozoruhodný nejen jednáním a chováním pachatelů, ale také tím, jak tehdejší četnictvo případ vyšetřovalo. Dodejme hned, že dobře, nadmíru kvalifikovaně.

Loupežná vražda v jedoucím vlaku à la Divoký západ!

Ve vlaku jedoucím z Aše do Chebu.

Ašské nádraží nesoucí jméno Bavorské bylo výstavné, živé a důležité.

Ašské nádraží na začátku dvacátého století

Přijímaly a vypravovaly se z něj vlaky jak do vnitrozemí, tak do Německa. Provoz nádraží byl zahájen v roce 1865 a od toho roku existovalo vlakové spojení mezi Aší a Chebem. Jízda osobním vlakem z Aše do Chebu trvá od nepaměti tak půlhodinu. Trať vede zprvu otevřeným terénem a asi po dvou kilometrech vklouzne u Nového Žďáru do rozlehlého smrkového lesa. Po dvou kilometrech až do stanice Hazlov je terén podél trati opět přehledný na obě strany. Z Hazlova trať meandruje ve velkých obloucích do Františkových Lázní; po nich přichází Cheb, konečná stanice „příhraniční lokálky“.

Do večerního osobního vlaku vypravovaného z Aše do Chebu býval tehdy zařazován poštovní vagon, a to hned za lokomotivu. Před zapojením do soupravy stál poštovní vagon u výhybky stranou hlavní koleje a poštovní zřízenci do něj nakládali poštu, kterou další poštovní zřízencem přijímal a pak doprovázel do Chebu. Toho dne jím byl čtyřiapadesátiletý Johann Schwabach, který nastoupil službu v poštovním vagonu v 19 hodin.

Nejprve byly nakládány zásilky z Poštovního úřadu Aš I (na nádraží je přivezl poštovní podúředník Johann Pischtiak). Nacházel se mezi nimi zaplombovaný pytel obsahující 41 1 004 koruny v hotovosti, dále rovněž v hotovosti 400 korun odesílaných ašským daňovým úřadem, 35 000 korun od poštovního úřadu a 23 doporučených dopisů. Po naložení zásilek z „jedničky“ převzal Schwabach zásilky od Poštovního úřadu Aš II, který se nacházel přímo na nádraží. Poté se Schwabach ve vagonu zamkl a otevřít měl až v Chebu, protože během jízdy nebyla další pošta přijímána.

Za poštovní vagon byly připojeny vagony osobní. Jako vlakvedoucí měl tehdy službu Johann Beyerlein, bydlící v bavorském Hofu. Beyerlein patřil k bavorskému drážnímu personálu, stejně jako průvodčí Johann Woitschik; trať obsluhovali jak občané Německa, tak jejich kolegové z ČSR. Vlak se dal do pohybu, bylo 20:59 hod.

Poprvé vlak zastavil ve stanici Hazlov.

Za Hazlovem pak uslyšel Beyerlein nějakou ránu.

Pohraniční pitaval

„Projdi vlak,“ řekl průvodčímu. „Asi jsou někde otevřeny dveře.“

„Všechno v pořádku,“ hlásil průvodčí, když se vrátil.

„Tak nevím,“ pokrčil rameny Beyerlein. „Asi se mi to jen zdálo.“

Vlak dál supěl tmou.

Další stanicí, kde stavěl, byly Františkovy Lázně.

Woitschik, vyhlížející z okna do sporých světel lázeňského městečka, uviděl, že ještě než vlak zastavil, vyskočil z něj nějaký muž, pro Woitschika tmavá a neurčitá figura, a přes koleje běžel k nádražnímu skladišti. Bylo to divné, Woitschik si svůj postřeh mimoděk uložil do paměti.

Následoval Cheb, konečná stanice.

Vlak z Aše zde zastavil ve 21:40. Přesně podle jízdního řádu.

Cestující vystoupili.

Na peronu čekali drážní i poštovní zřízenci. Proč pošťák neotvírá?

Hele... Sklo ve dveřích poštovního vagonu je rozbité!

Stalo se něco?

Jeden z železničářů prostrčí rozbitým dveřním oknem ruku a dveře otevře.

Ve vagonu leží na pytlích s poštou Johann Schwabach.

Mrtvý.

S prostřelenou hlavou.

Na chebském nádraží, pověstném vysokou kriminalitou a bohatým výskytem migrujících lumpů všeho druhu, byla četnická hlídka. Četníci nařídili, aby poštovní vagon byl odpojen od soupravy a odstaven na vedlejší kolej. A k vagonu postavili hlídku, střežící jej – včetně mrtvého Schwabacha! – až do příchodu soudní komise, což se stalo až o deváté hodině ranní(!), poté asi, co se pánové od soudu vospinkali a napapali.

Četníci mezitím tvrdě pracovali, jednali agilně a racionálně, vědomi si známé pravdy, že čas pracuje pro vraha. Z toho, že k vraždě v poštovním vagonu došlo na trati mezi Aší a Chebem, odrážely se dva závěry. Za prvé jest nutno prohledat celou trať a její blízké okolí,

což však bude možné až za světla. Za druhé je třeba co nejrychleji uvědomit četnické stanice a jejich hlídky od Aše po Cheb. Ale jak?

Telefonické spojení z Chebu na všechny strany bylo sice technicky v pořádku, ale až do rána je nebylo možno použít. Důvod? Obsluha telefonní ústředny má přece přes noc volno! Co s tím? Četníci žádají přednostu nádraží, aby jim poskytl lokomotivu, která by je do Aše odvezla. Nic proti tomu, samozřejmě, stroj by byl k dispozici, ale... Ale není po ruce žádný volný strojvedoucí! Kdosi – možná sám přednosta – přichází s originálním nápadem: Co takhle požádat o pomoc vojáky z chebského letiště? Jsou přece velmi dobře technicky vybaveni! A služební telefon z nádraží na letiště není naštěstí závislý na městské telefonní ústředně. Za nápadem běží jeho realizace, velitel letiště bez okolků dává četníkům k dispozici automobil s řidičem.

Do Aše přijíždějí četníci kolem třetí hodiny ranní, to už je pátek 27. února.

Informují velitele četnické stanice Josefa Günzela o Schwabachově zavraždění.

Günzel vyhlašuje poplach a vysílá hlídky na všechny cesty vedoucí z města. Mají perlustrovat veškeré osoby do města přicházející. Stejný úkol má hlídka na ašském nádraží. V lokalitě Nový Žďár, na silnici do vnitrozemí, mají službu závodčí Jan Čech a strážmistr František Šafránek. Je černočerná tma, zima, četníci jsou unaveni, podupávají a asi si občas uleví nějakým neslušným výrazem. Ve tři čtvrtě na pět uslyší kroky. Někdo jde od Hazlova do Aše, vychází z lesa rozloženého po obou stranách silnice.

„Stůj, četnická hlídka!“ velí Čech a vysílá proti přicházejícímu kužel světla z kapesní svítilny. Chodec si zakrývá oči. Je zahalený v peleríně a přes hlavu má kapuci. Četníci jsou ostražití.

„Kdo jste?“

„Waldheim... Waldheim Emil.“

„Odkud?“

„No z Aše přece.“

Pohraniční pitaval

„Kde jste byl?“

„Co se děje? Copak nesmím jít domů se konečně vyspat?“

„Odpovězte!“

„Byl jsem u svý holky... Koušek od Hazlova... V Tábořský.“

„Kde pracujete?“

„Ale vždyť mě musíte znát... Emil Waldheim! Dělán na nádraží. Popisovače vagonů. Waldheim přece!“

„Na nádraží, jo?“ říká strážmistr Šafránek. „Tak kdo tam slouží jako provozní úředník?“

„No kdo... Pan Štěpán, přece.“

„Tak dobrá... Jděte domů.“

Muž mizí ve tmě a Šafránek vyndává z brašny notes.

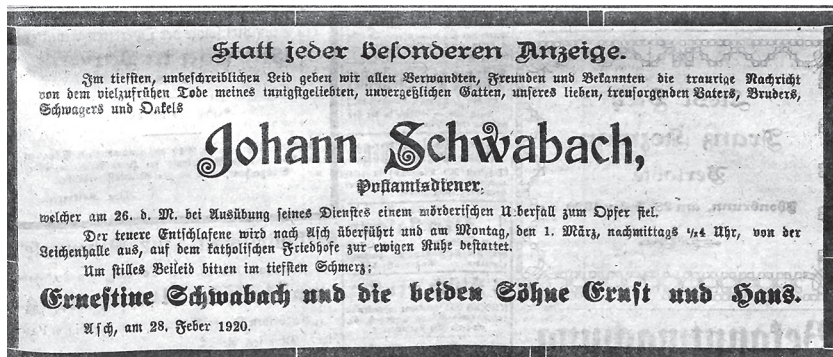
„Posviť mi. Já o něm pro jistotu udělám zápis.“

Po rozednění četníci prohledávají trať z Aše do Chebu.

Je to přes dvacet kilometrů. Ašští četníci vycházejí ze svého rajónu, chebští a kolegové z Františkových Lázní jim jdou naproti.

V devět hodin konečně přichází na chebské nádraží soudní vyšetřovací komise a dává se do ohledání poštovního vagonu, ve kterém je stále mrtvý, zkrvavený Johann Schwabach. Poštovní podúředník,

Johann Schwabach, úmrtní oznámení